

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Socialvårdsbyrån, S2

Beslutande
Minister
Arsim Zekaj

Föredragande
Specialsakkunnig
Susanne Broman

Justerat
Omedelbart

Nr 48

Symbolmärkt lättläst version av landskapsregeringens
program för äldrepolitiken *Ett äldrevänligt Åland*
2023-2030.

ÅLR 2023/7075

Beslut

Landskapsregeringen beslöt anteckna en symbolmärkt lättläst version av
landskapsregeringens program för äldrepolitiken *Ett äldrevänligt Åland 2023–2030*, enligt
bilaga S224E09, till kännedom.

Ett äldrevänligt Åland

Ålands program för äldre 2023–2030

Dnr: ÅLR 2023/7075

Datum: 28.2.2024

PB 1060, AX-22111 Mariehamn

registrator@regeringen.ax

+358 18 25 000

www.regeringen.ax

Innehåll

Om den här texten	2
1. Sammanfattning av Ålands program för äldre	3
2. Därför gjorde Åland upp ett program för äldre.....	4
3. Så här gjorde Åland upp sitt program för äldre.....	8
4. Så här är situationen på Åland i dag.....	10
4.1. Ålands befolkning blir äldre	11
4.2. Det finns skillnader mellan olika områden	12
4.3. Många människor flyttar till Åland från andra länder	12
4.4. Pengar, jobb och framtiden	13
4.5. Så här ordnas hjälpen och vården.....	16
4.6. Så här mår äldre människor på Åland.....	18
4.7. Äldre människor ska få vara med i samhället	22
5. Ålands program för äldre 2023–2030.....	29
5.1. Ålands program för äldre har åtta mål	30
5.2. Så här görs arbetet för att genomföra programmet	33

Om den här texten

Den här texten berättar om Ålands program för äldre på lättläst svenska.

Texten innehåller den viktigaste informationen om Ålands program för äldre.

Den som vill veta ännu mera om programmet ska läsa det egentliga programmet som heter:

Ett äldrevänligt Åland

– Program för landskapsregeringens äldrepolitik 2023–2030

Diarienummer 2023/7075.

För mer information om programmet för äldre ta kontakt med Ålands landskapsregering.

Telefonnumret är 018-25000.

1. Sammanfattning av Ålands program för äldre

I det här avsnittet finns en sammanfattning av innehållet i Ålands program för äldre.

Så här är situationen på Åland nu

Ålands befolkning blir äldre.
Ålänningarna lever längre än tidigare.
Ålänningarna får också färre barn än förr.

Många äldre är friska.
De lever ett aktivt liv länge.
Det är bra att folk lever länge.

Vi måste tänka på allt det här

Samtidigt måste vi tänka på att äldre på Åland behöver många tjänster.

De behöver till exempel:

- lämpligt boende
- bussar och andra transporter
- hjälp i hemmet
- vård.

Åland vill att alla ska ha ett bra liv, även när de blir gamla.

Äldre på Åland mår ofta bra.
De har ofta tillräckligt med egna pengar.
Om de klarar sig på egen hand
behöver de mindre vård och hjälp.
Det är bra för alla.

Att lära sig nya saker hela livet är viktigt.
Det hjälper äldre att må bra.
Äldre ska också kunna bestämma
mer om sitt liv.

Åland behöver en plan för äldre

För att Åland ska kunna hjälpa och stöda äldre på det sätt som sägs ovan behövs en plan.
Därför har Åland gjort upp ett program för äldre.

Ett program är en plan som innehåller mål och steg för att nå målen.

Åland började jobba på sitt program år 2022

Åland började jobba på sitt program för äldre redan år 2022.

Programmet gäller åren mellan 2023 och 2030.

Programmet förklarar hur alla ska jobba tillsammans för att nå målen och lösa problem.

2. Därför gjorde Åland upp ett program för äldre

I det här kapitlet berättar vi varför Åland gjort upp ett program för äldre.

De äldre människorna på Åland blir fler

Det finns allt fler människor som fyllt 65 år på Åland. Särskilt de som fyllt 80 år blir fler.

Det har två orsaker:

- människor lever längre än förr
- det föds allt färre barn på Åland.

Det leder till både problem och möjligheter. Det påverkar hela Åland.

När samhället förändras, ska alla i samhället anpassa sig. Alla har en viktig uppgift i detta. Ingen kan lösa problemen ensam. När alla samarbetar kan vi lösa problemen.

Rapporter berättar om framtiden

Det finns rapporter som berättar hur Åland förändras när de äldre på Åland blir allt fler.

Rapporterna säger så här:

- Det kan uppstå problem när allt fler blir äldre och behöver mer socialvård och hälsovård.
- Men det är viktigt att ta tillvara allt det goda som äldre personer kan ge.

Rapporterna säger att förändringarna påverkar samhället bland annat på följande sätt:

- Hur många människor som har jobb på Åland.
- Hur många företag det finns på Åland.
- Hur företagen klarar sig på Åland.
- Hur mycket pengar som används för att utveckla jobben och företagen på Åland.

Det finns också andra viktiga förändringar.

Allt fler människor flyttar till städer och vi använder allt oftare datorer till många viktiga saker.

Att det finns fler äldre på Åland är en väldigt stor förändring. Ett problem är att allt fler äldre får minnessjukdomar.

Det att allt fler människor bor i staden och att vi använder datorer allt mera kan göra det lättare för Åland att ta hand om en äldre befolkning.

Fler äldre ökar kostnaderna för samhället

År 1992 sade Förenta nationerna att varje land ska göra upp en plan för äldre. Finland gjorde en sådan plan. När man jobbade med planen i Finland förstod man att det blir problem när fler människor blir äldre och färre människor jobbar.

När fler människor blir äldre måste staten och kommunerna betala mer för hälsovården och socialvården.

Det kan bli ett problem, om staten och kommunerna inte har tillräckligt med pengar för att betala alla kostnader.

Staten och kommunerna betalar kostnaderna med skattepengar.

Skattepengarna kommer från människor som jobbar.

Människorna betalar skatt från sin lön till staten och kommunerna.

De här pengarna används bland annat för att ta hand om äldre.

Finlands regering vill att de äldre ska ha ett bra liv.

Samtidigt vill Finlands regering att de som jobbar inte ska behöva betala för mycket i skatt.

För att det ska lyckas behövs allt det här i Finland:

- Det ska finnas fler jobb
- Fler människor ska jobba
- Människor ska jobba längre innan de går i pension
- Offentliga tjänster ska göras på ett smartare och effektivare sätt.
- Finland måste sköta om att människor är friska och klarar sig på egen hand även när de är äldre.

De här åtgärderna är viktiga för att staten och kommunerna i Finland ska ha tillräckligt med pengar också i framtiden. Detsamma gäller också på Åland.

Det finns många internationella och nordiska planer

Många internationella organisationer har gjort upp planer för äldre personer.

Bland annat de här organisationerna har gjort upp sådana planer:

- Förenta nationerna (FN)
- Världshälsoorganisationen (WHO)
- Europeiska unionen (EU)
- Nordiska ministerrådet.

Nedan hittar du ett sammandrag av de viktigaste punkterna i de internationella och nordiska organisationernas planer.

Hälsa och välmående

Alla ska leva länge och vara friska.
Äldre ska må bra.

Samhälle och delaktighet

Äldre ska kunna delta aktivt i samhället.
Äldre människor ska kunna vara med
i kultur, nöjen och jobb.
Äldre ska mötas med respekt av andra.

Vård och hjälp

Äldre ska få bra vård och hjälp.
Vården ska passa äldre.

Arbete och ekonomi

Äldre ska ges möjlighet till

- pension
- jobb
- skydd.

Boende och tillgänglighet

Äldre ska ha möjlighet att få bostäder
som passar dem och inte är för dyra.
Gator, hus och verksamheter
ska planeras så att de passar äldre
och personer med funktionsnedsättning.

Information och kommunikation

Äldre ska ha möjlighet att
lära sig nya saker hela livet.
Det är viktigt att äldre får information
om allt som är viktigt för dem.

Äldre ska också ha möjlighet att ställa frågor
och berätta vad de tänker
om frågor som är viktiga för dem.

Miljö och transport

Äldre ska ha möjligheter att åka med buss, taxi och andra transporter som lämpar sig för dem.

Det är viktigt att alla samarbetar

Det behövs samarbete för att lösa problemen.
Det finns många problem när allt fler i samhället blir äldre.
Ingen kan lösa problemen ensam.
Många måste hjälpa till.

Åland behöver ett eget program för äldre

Finland har gjort en plan för äldre människor.
Finlands planer kan inte användas på Åland för att samhället på Åland fungerar på ett annat sätt än samhället i Finland.

Därför har Åland gjort upp ett eget program.
Det visar hur Åland gör för att äldre ska kunna leva bra.

Åland tittade på Finlands plan när Åland gjorde upp sitt program.
Åland tittade också på planerna i andra länder.

3. Så här gjorde Åland upp sitt program för äldre

I det här kapitlet berättar vi om hur Åland gjorde upp sitt program för äldre.

Åland började jobba med sitt program för äldre år 2022.
Ålands program gäller till 2030.
Målet är att Åland är bra för äldre.
Det är viktigt att förbättra vården och hjälpen för äldre.
Det gäller särskilt äldreboenden och sjukhus.

De viktigaste målen för Ålands program är:

- Att äldre mår bra och klarar sig allt bättre.
- Att äldre känner sig delaktiga i samhället.

Åland tittade på sina egna planer

När Åland gjorde upp programmet för äldre tittade Åland också på sina egna planer.

Planerna gäller bland annat följande områden:

- funktionsnedsättning
- idrott och motion
- hälsa och en aktiv fritid
- samma rättigheter och rättvis behandling för alla
- möjligheterna att jobba.

Många hjälpte till i arbetet med programmet

Ålands program för äldre har gjorts upp av tjänstemän hos landskapsregeringen.

Åland utnämnde också en arbetsgrupp som jobbade med planen.

I arbetsgruppen fanns människor från alla partier som valts in i Ålands lagting.

De som jobbade med planen pratade också med många experter.

Experterna kommer från:

- Ålands landskapsregering
- Karolinska institutet
- Helsingfors universitetssjukhus
- Kökar kommun
- Sottunga kommun
- Saltviks kommun
- Nordregio
- Ålands hälso- och sjukvård
- Mariehamns stad
- Demensföreningen på Åland
- Åbo Akademi
- Äldrerådet i Mariehamn
- Ålands Ombudsmannamyndighet
- Kommunernas socialtjänst.

4. Så här är situationen på Åland i dag

Sådana här är äldre människor

Många tycker att alla äldre människor är lika.
Men det är inte sant.
Det är stor skillnad mellan en 65-åring och en 105-åring.

Äldre är en grupp av olika människor.
De har olika hälsa, livsstil och kultur.

När man pratar om äldre
menar man ofta någon som är pensionär.
I Ålands program finns ändå
ingen exakt ålder för äldre.

Många saker påverkar livet som äldre:

- personlighet
- uppväxt
- utbildning
- jobb
- familj
- intressen
- hälsa.

Var man har bott tidigare i livet spelar en roll.
Åren innan man blir pensionär är också viktiga.

I dag är människor aktiva
och klarar sig på egen hand
också när de blir äldre.

Människans fyra åldrar

Ibland delar man upp livet i fyra delar:

1. Barn- och ungdomstiden
2. Tiden för familj och jobb
3. Pensionärstiden när man klarar sig själv
4. Slutet av livet när man behöver hjälp på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

När den fjärde åldern börjar
är olika för varje person.

I det här kapitlet berättar vi om hur Åland tar hand om äldre. Det är viktigt att äldre får vara delaktiga i samhället.

Det har skett stora förändringar i samhället

Det har skett stora förändringar i samhället: till exempel coronapandemin och kriget i Ukraina. De här förändringarna har stor betydelse för äldre.

Under pandemin stannade äldre människor oftare hemma. De deltog inte så ofta i aktiviteter utanför hemmet.

Artificiell intelligens (AI) är också en stor förändring. Det är ändå svårt att säga hur mycket artificiell intelligens kommer att förändra saker.

Det här kapitlet berättar om hur det är på Åland i dag

I det här kapitlet finns följande avsnitt:

- 4.1. Ålands befolkning blir äldre
- 4.2. Det finns skillnader mellan olika områden på Åland
- 4.3. Många människor flyttar till Åland från andra länder
- 4.4. Pengar, jobb och framtiden
- 4.5. Så här ordnas hjälpen och vården
- 4.6. Så här mår äldre människor på Åland
- 4.7. Äldre människor ska få vara med i samhället

4.1. Ålands befolkning blir äldre

Den del av människorna som är 65 år eller äldre är större på Åland än i Finland och Sverige. Det gör att befolkningen på Åland är äldre.

På Åland är de äldre fördelade så här:

- andelen äldre är störst i skärgården
- andelen äldre är näst störst i Mariehamn
- andelen äldre är minst på landsbygden.

Ålänningarna lever länge.

Kvinnor lever ofta i medeltal till 86 år.

Män lever ofta i medeltal till 81 år.

Det föds färre människor än det dör på Åland.

Det gör att det blir fler äldre jämfört med yngre.

Särskilt människor som är 80 år eller äldre blir fler.

Allt fler ålänningar får pension.

Men färre jobbar och betalar skatter.

Det kan göra det svårt att samla in tillräckligt med skattepengar så att det är möjligt att ge vård och stöd till äldre på Åland.

4.2. Det finns skillnader mellan olika områden

Många människor flyttar till städer.

Det händer överallt i världen.

På Åland är det annorlunda.

På Åland flyttar många till landsbygden nära Mariehamn.

Mariehamn är ändå en stor stad på Åland.

Nästan hälften av alla ålänningar bor där.

Många av dem är över 65 år.

De flesta ålänningar bor i Mariehamn eller på landsbygden nära Mariehamn.

När det finns så många äldre i samma område blir det svårare för samhället att ordna socialvården och hälsovården.

I skärgården bor allt färre människor.

De som bor kvar i skärgården blir allt äldre.

Därför kan det bli extra svårt att ge alla som bor i Ålands skärgård socialvård och hälsovård.

4.3. Många människor flyttar till Åland från andra länder

Allt fler människor har flyttat till Åland från andra ställen.

Många av dem kommer från Finland eller Sverige.
Men fler och fler kommer från andra länder.

De kommer från:

- Norden
- Europeiska unionen
- Europeiska länder utanför Europeiska unionen
- Länder utanför Europa.

De som flyttar till Åland är oftast ganska unga.
En tredjedel av dem pratar inte svenska
som sitt första språk.

Det betyder att i framtiden
kommer fler äldre att prata andra språk
än svenska som sitt första språk.

Det är viktigt när man ska vårda och hjälpa äldre.
Vi måste tänka på att äldre
kommer från olika länder
och pratar olika språk.

De som jobbar inom vården
kommer också att prata andra språk
än svenska som sitt första språk.
De ska också kunna fler språk än förr.

4.4. Pengar, jobb och framtiden

Åland behöver en stark ekonomi

Åland behöver en stark ekonomi
för att kunna hjälpa äldre människor.
Men Ålands ekonomi har blivit sämre.

Det finns många orsaker till det:

1. Coronapandemin försämrade ekonomin för många länder.
Ekonomin är svag i hela världen.
2. Inflationen är väldigt hög.
Inflation betyder att pengarnas värde minskar.
Samtidigt stiger priserna.
3. En del ålänningar är utan arbete.

Pengarna till pensionerna måste räcka till

Människor lever längre än tidigare.
Därför måste äldre människor jobba längre
för att pengarna till pensionerna ska räcka till.

Hur länge människor jobbar beror på många olika saker:

1. pensionssystemet
2. människornas hälsa
3. hur arbetet är ordnat.

En stor förändring i pensionssystemet började år 2017. Förändringen betyder att pensionsåldern höjs lite i taget. Den lägsta pensionsåldern är 65 år.

Åland vill stöda äldre så att de kan jobba längre. Äldre människor ska hållas friska så att de kan jobba längre.

De kan också erbjudas fler möjligheter att jobba och få pension samtidigt. Den som inte kan jobba på heltid kan erbjudas jobb på deltid.

Äldre har dessutom värdefulla kunskaper. De här kunskaperna måste utnyttjas bättre för att skapa fler jobb för äldre.

Åland behöver fler människor som jobbar

På Åland finns det för lite människor som jobbar jämfört med hur många som behöver hjälp. Därför behöver Åland fler som jobbar. Det gäller alla åldersklasser.

Ålänningarna ska vara friska

Ålänningarna ska må bra för att de ska orka jobba. Många ålänningar som jobbar mår ändå psykiskt dåligt. Därför måste arbetslivet göras bättre.

Många pensionärer jobbar

De flesta pensionärer får sina pengar från pensionen. Många pensionärer får pengar också på andra sätt. Många äldre på Åland fortsätter att jobba efter att de blivit pensionärer.

De jobbar lite i några år efter pensioneringen. Det är bra för deras hälsa och ekonomi. Det är bra också för Ålands ekonomi.

Bland de allra äldsta pensionärerna är det väldigt få som jobbar.

Den som blir pensionär har ofta mindre pengar än medan hen jobbade.
En del pensionärer kan till och med bli fattiga.
Särskilt äldre kvinnor kan ha det väldigt svårt ekonomiskt.

Skatterna har stor betydelse för äldres inkomster

Pensionärerna betalar skatt på sin pension.
Om pensionärer har andra inkomster betalar de skatt också på den andra inkomsten.

Skatterna är olika för lön och för pension.
På de allra minsta pensionerna betalas ingen skatt.

Om en pensionär tjänar mycket i lön kan det ändra skatten som pensionären ska betala på sin pension.
Då får pensionären mindre pengar i handen från sin pension.

Äldre människor behöver mer vård.
Därför har avgifterna för vården stor betydelse för deras ekonomi.

Åland behöver mer utbildning

En undersökning om Ålands framtid visar att Åland behöver mer utbildning.
Åland behöver också mer arbetskraft, särskilt människor med hög utbildning.

Äldre människor är viktiga för Ålands ekonomi

Äldre människor är viktiga för ekonomin.
De köper många saker och tjänster.
Det är bra för Ålands ekonomi.
Då är det möjligt att erbjuda nya produkter och tjänster.

Åland behöver mer personal inom vården

Många i Norden jobbar med vård, men det behövs ännu fler som gör det.
Det gäller också Åland.

Yngre människor vill ofta jobba mindre.
Det kan leda till brist på arbetskraft.

Det kan vara möjligt att minska bristen på arbetskraft med hjälp av teknik.

Det är möjligt att använda till exempel artificiell intelligens (AI).

Klimatförändringen kan försämra äldres hälsa

Klimatförändringen kan orsaka värmeböljor och stormar. De kan leda till problem med hälsan hos äldre. Åland behöver en plan för att motarbeta det.

4.5. Så här ordnas hjälpen och vården

Många organisationer deltar i verksamheten

På Åland är det olika organisationer som sköter hälso- och sjukvården och socialvården. Ålands hälso- och sjukvård ÅHS sköter hälso- och sjukvården. Kommunerna sköter äldreomsorgen. Kommunernas socialtjänst sköter den övriga socialvården.

Det behövs mer pengar och personal i verksamheten

Det gäller att ha tillräckligt med pengar och personal för att alla ska få bra vård.

En utredning säger att kostnaderna för vård av äldre på Åland kommer att öka mycket.

Det kommer att behövas väldigt många som jobbar inom äldreomsorgen. Det beror på att de äldre hela tiden blir fler.

Verksamheten måste ordnas på ett nytt sätt

Det är svårt att ordna vården av äldre. Det finns så många olika organisationer som har uppgifter inom vården av äldre.

Det gäller särskilt äldre som behöver både socialvård och hälso- och sjukvård.

Ett exempel på det här är hemvård.

Hemvård är:

- hemservice, som är socialvård
- hemsjukvård, som är hälso- och sjukvård.

Det är kommunerna som ger hemservicen.

Det är Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) som ger hemsjukvården.

Kommunerna och ÅHS har avtal som säger hur de sköter hemvården tillsammans.

Andra områden där det finns avtal om samarbetet är:

- boendeservice
- service på institution
- arbete för psykisk hälsa
- förebyggande alkohol- och drogarbete.

Det finns också skillnader i avgifterna för socialvården och hälso- och sjukvården.

Det gör det ibland besvärligt att bestämma vad de äldre ska betala för vården.

Åland funderar på många lösningar

För att ordna vården bättre och hålla ekonomin i ordning funderar Åland på de här lösningarna:

- ordna personalens arbete bättre
- anställa ny, skicklig personal
- använda teknik som hjälp
- organisera servicen och vården effektivare.

Åland har gjort stora ändringar i socialvården under de senaste åren.

Största delen av socialvården ges nu av en enda myndighet.

I början av 2021 infördes en ny lag om socialvården.

Nu vill man jobba med att förhindra problem innan problemen blir för svåra.

Att förhindra problemen sparar pengar.

Kostnaderna kommer ändå att öka inom:

- närståendevård
- hemservice
- hemvård.

Kostnaderna ökar för att de äldre blir fler.

4.6. Så här mår äldre människor på Åland

Ungefär en femtedel av alla män på Åland och en fjärdedel av alla kvinnor på Åland är 65 år eller äldre.

Ålands landskapsregering har gjort en undersökning om hur de äldre mår och hur de lever.

Undersökningen visar att

- Äldre ålänningar mår ganska bra.
- Det finns stora skillnader mellan olika människor.
- De som mår bra har ofta god ekonomi och en stark ställning i samhället.
- En del äldre på Åland dricker för mycket alkohol.
- En del äldre har sämre psykisk hälsa.
- En del äldre känner sig ensamma.
- En del äldre har haft störning i hjärnans blodcirkulation.
- En del äldre har haft hjärtinfarkt.
- Mer än hälften av alla äldre har högt blodtryck.

Undersökningen visar också att äldre ålänningar borde motionera mera. Det är viktigt att de äldre tränar både sin styrka och sin balans.

Äldre ålänningar ska också äta mat som ger mycket näring. De ska äta grönsaker, bär och frukt varje dag.

När de äldre blir fler, behövs mer tjänster

När de äldre blir allt fler, behövs mer tjänster inom social- och hälso- och sjukvården.

De här organisationerna ger sådana tjänster:

- kommuner
- kommunalförbund
- Ålands hälso- och sjukvård
- privata företag
- föreningar inom tredje sektorn.

När en människa fyller 75 år behöver hen ofta mer hjälp och stöd.

När en människa fyller 85 år
behöver hen oftast mycket hjälp och stöd.

Många äldre bor kvar i sina hem

Ålands mål är att de flesta 75-åringar
bor kvar i sina egna hem.
Så är det i dag på Åland.

Nio av tio ålänningar som fyllt 75 år
bor kvar i sina egna hem.

Det betyder att kommunerna
ska ge de äldre hemservice.
Det betyder också att Ålands hälso- och sjukvård
ska ge de äldre hemsjukvård.

Många äldre som bor i sitt eget hem
får hjälp av sina familjemedlemmar och vänner.

Vi vet inte hur många äldre det är
som får både hemservice och hemsjukvård.

Antalet 75-åringar eller äldre
som vårdas på sjukhus eller vårdcentral
har minskat mycket.
Samtidigt har antalet äldre
som bor på serviceboenden blivit större.

Äldre gör de flesta besöken hos sjukvården

Människor som är 65 år eller äldre
gör de flesta besöken hos sjukvården.
De går vanligen till läkaren på grund av fysiska besvär.

Väldigt få går till läkaren på grund av
problem med sin psykiska hälsa.
Det är överraskande.

Många äldre människor har någon minnessjukdom

Äldre människor har ofta någon minnessjukdom.
Det är så i hela världen.

Äldre som har minnessjukdom
blir hela tiden fler på Åland.
Landskapsregeringen har bestämt om regler
för vården av äldre människor
som har minnessjukdom.

Målet med reglerna är att ge bra vård till äldre som har minnessjukdom. Vården ska bygga på vetenskaplig forskning. Vården får inte kosta för mycket. Varje person ska få hjälp efter sina egna behov.

Det är möjligt att minska antalet människor som får minnessjukdom.

Det gör man genom att minska de här riskerna:

- högt blodtryck
- övervikt
- rökning
- ingen motion
- skadlig användning av alkohol
- diabetes
- depression
- dålig hörsel
- ensamhet.

Det är viktigt att ha god psykisk hälsa

Äldre ska ha god psykisk hälsa för att ha ett bra liv. Dålig psykisk hälsa gör livet sämre.

Dålig psykisk hälsa kan till exempel leda till:

- oro
- ångest
- nedstämdhet
- sömnsvårigheter
- långvariga psykiska besvär.

Dålig psykisk hälsa kan orsakas av att den äldre:

- blir pensionerad
- har svårt att röra sig
- har svårt att ta hand om sina dagliga sysslor
- känner sig ensam.

Ålands landskapsregering har undersökt orsakerna till dålig psykisk hälsa hos äldre.

Landskapsregeringen har gett ut regler för vården av den psykiska hälsan.

Reglerna behöver göras ännu bättre.

Äldre ska få information om sin hälsa

Äldre ska sköta om sin egen hälsa.

Det är viktigt att hjälpa äldre att vara aktiva.

För att de ska kunna vara aktiva ska de få information om:

- hälsosam mat
- motion
- hjärngymnastik
- olika sätt att minska riskerna för dålig hälsa.

Vårdplanen berättar hur den äldre ska vårdas

Äldre ska få trygg och god hjälp och vård.

Det är viktigt att de äldre själva får bestämma om sina egna ärenden.

Det kallas självbestämmande.

Därför får alla äldre som behöver hälso- eller sjukvård en vårdplan.

En sådan plan görs upp tillsammans med den äldre.

Alla som behöver socialvård får en serviceplan.

I planen berättar man vilken hjälp och vård den äldre ska få.

I planen berättar man också hur hjälpen och vården ska ges.

Egenkontroll ser till att vården är bra

De organisationer som ger socialvård till äldre ska göra egenkontroll.

Egenkontroll betyder att organisationen själv kontrollerar sin verksamhet.

Organisationen ska kontrollera att verksamheten är

- bra
- trygg
- ändamålsenlig.

Därför har varje organisation som ger socialvård en plan för egenkontroll.

Planen berättar hur egenkontrollen ska göras.

Alla som vill se planen för egenkontroll får läsa den.

Beslut om vård ska ges utan dröjsmål

Kommunen beslutar om vilken socialservice den äldre får. Det är också kommunen som ger socialservicen till den äldre.

Ett ärende som inte är brådskande

Kommunen ska ge sitt beslut utan onödigt dröjsmål, men senast tre månader från ansökan.

Kommunen ska ge socialservicen inom tre månader från beslutet.

Ett ärende som är brådskande

Kommunen ska ge sitt beslut och ge den hjälp som behövs utan dröjsmål.

4.7. Äldre människor ska få vara med i samhället

Äldres liv påverkas av många saker:

- deras hälsa och hur de bor
- deras möjlighet att ta sig till olika platser
- hur mycket digital teknik de använder
- hur de bemöts när de blir äldre
- hur de klarar sig ekonomiskt
- deras möjligheter att få hjälp och vård.

Det här kapitlet berättar om äldres delaktighet.

Delaktighet är viktigt för hälsan

Delaktighet betyder att man får vara med i samhället och att man behandlas på samma sätt som alla andra.

På Åland har man gjort två stora undersökningar om äldre människors delaktighet. Den första undersökningen om delaktighet

säger att äldre mår bättre när de är delaktiga.
De känner sig friskare och mindre ensamma.

Världshälsoorganisationen WHO har samma åsikt.
WHO säger att kultur och fritidsaktiviteter
är bra för hälsan.

När äldre deltar i kultur och fritidsaktiviteter
mår de bättre på alla sätt.
Kultur och fritidsaktiviteter hjälper äldre
att känna glädje och umgås med andra.

Undersökningen säger också
att äldre människor är viktiga i samhället.
De kan vara med i politiken,
jobba och delta i frivilligverksamhet.

Många äldre litar på andra människor

Den andra undersökningen visade
att många på Åland litar på varandra.

Äldre litade mer på andra människor än de yngre gör.
Äldre kände sig mer delaktiga än yngre.

Det fanns också äldre som kände mindre tillit,
förtroende och delaktighet.
Många av dem hade dålig hälsa eller lite pengar.
Många av dem hörde till någon minoritet.

En del äldre råkar ut för svårigheter

Det finns äldre som behöver mycket hjälp av andra.
De råkar oftare ut för våld eller brott.

Äldre som äger hus eller pengar i ett annat land
kan råka ut för svårigheter med dem.
Svårigheterna orsakas ofta av att den äldre
inte kan landets språk och inte vet
hur saker ska skötas i det främmande landet.

Äldre ska få göra saker som de tycker om

Äldre ska ha möjlighet att delta i aktiviteter
som de själva tycker om.
De ska få umgås med varandra och njuta av kultur.

Kultur är till exempel

- teater
- musik
- dans
- tavlor och fotografier
- böcker.

Äldre ska också få delta i frivilligarbete.

Det är viktigt för äldre att kunna använda internet

I dag görs många saker på internet.

Internet kan vara bra för äldre människor.

På internet kan de äldre

- lättare nå olika tjänster
- umgås med andra människor
- njuta av kultur.

Men internet kan också skapa svårigheter.

Äldre kan få svårigheter om de

- inte kan använda tekniken för internet.
- inte har en dator som behövs för internet.
- inte vill använda internet.

Alla behöver ändå få information.

Också de som inte har internet.

Väldigt många äldre använder internet.

De som har god ekonomi eller hög utbildning brukar använda internet mer än andra.

De som är 80 år eller äldre

använder inte så mycket internet.

Teknik kan hjälpa äldre att bo kvar hemma

Det är viktigt att äldre kan bo kvar hemma.

Det är bra för de äldre och för hela samhället.

Det finns teknik som hjälper äldre att bo hemma.

Tekniken kallas välfärdsteknik.

Den heter så för att den hjälper de äldre att klara sig på egen hand och må bättre.

Nya bostäder ska byggas så att de passar för äldre.
Bostäderna ska passa för välfärdsteknik.

Det ska också finnas billiga bostäder
för äldre som inte har mycket pengar.
Många organisationer ska samarbeta
för att det ska vara möjligt att bygga sådana bostäder.

Alla i samhället ska också förstå
att äldre människor är viktiga i samhället.

Äldre ska kunna åka bil, buss, taxi och färja

Äldre som bor hemma ska kunna åka
till olika ställen utanför hemmet.

För friska äldre är det lättare att resa.
Äldre som kan köra bil klarar sig bra.

Men när man blir äldre
blir det svårare att se och att röra sig.
Sjukdomar kan göra det svårt att köra bil.
Då kan det lättare hända olyckor i trafiken.

Det är viktigt att den äldre tänker efter noga
om hen tryggt kan köra bil.
Om den äldre är ens lite osäker på det
ska hen inte köra bil själv.

Äldre behöver bussar och andra sätt
att åka till olika ställen utanför hemmet.
När äldre har sådana möjligheter
är det lättare för dem att bo hemma
och att klara sig på egen hand.
Det hjälper också äldre att vara delaktiga i samhället.

Äldre ska behandlas lika bra som alla andra

I samhället ska alla få samma möjligheter.
Det är förbjudet att behandla någon sämre
på grund av ålder, kön, politik eller annat.
Om någon blir behandlad sämre än andra
kallas det för diskriminering.

Äldre blir ofta diskriminerade.
Om äldre har en funktionsnedsättning
eller hör till en minoritet
kan de råka ut för ännu mer diskriminering.

En undersökning säger att diskriminering är ett stort problem i Finland.
Det gäller också Åland.
Diskriminering finns på jobbet och på andra områden i livet.

Äldre människor och personer med funktionsnedsättning möter ofta problem.
Det kan vara svårt för dem att ta sig in i byggnader.
Det kan finnas för höga trappor och besvärliga trösklar i byggnaden.

Det kan också vara svårt för äldre och för personer med funktionsnedsättning att få hjälp och information.

Åland har undersökt människors upplevelser om diskriminering på Åland.

Undersökningen säger att äldres delaktighet kan bli bättre.
Det är svårt för äldre att få information.
Det är också svårt för äldre att åka till olika ställen utanför hemmet.

Det ska vara enkelt för äldre människor att åka

- buss
- färja
- taxi.

Det ökar deras delaktighet.

Det är viktigt att förbättra busstrafiken.
Det gäller speciellt på landsbygden.

Frivilligarbete är viktigt för samhället

Åland har undersökt vad ålänningarna gör på fritiden.

Undersökningen säger att äldre använder 12 timmar i veckan på arbete utan lön.

Arbete utan lön är att

- göra sysslor i hemmet
- ta hand om anhöriga
- göra frivilligarbete.

Äldre använder mest tid på sysslor i hemmet.
Kvinnor använder ofta mer tid på arbete utan lön jämfört med män.

Många äldre är med i föreningar

De flesta som är 65 år eller äldre är med i föreningar.

De är ofta med i tre olika föreningar.

De gör frivilligarbete i föreningarna.

Frivilligarbete

- är bra för samhället
- hjälper äldre att känna sig delaktiga
- gör att äldre mår bra
- ger unga och äldre möjlighet att jobba tillsammans.

En rapport säger att föreningar på Åland ska tänka på äldre.

Föreningar ska ha aktiviteter som äldre lätt kan vara med i.

Då får äldre träffa andra människor.

Trevliga sysslor på fritiden är bra för äldre

En undersökning säger att äldre har bättre möjligheter att göra trevliga saker på fritiden än förr. Äldre som får göra trevliga saker på fritiden mår bättre.

Undersökningen säger att fler äldre

- promenerar
- cyklar
- simmar
- går på vattengymnastik.

En annan undersökning säger att många äldre borde motionera mer.

I dag är fler äldre med i olika föreningar än tidigare.

Många av föreningarna jobbar med

- möjligheter att njuta av kultur
- möjligheter för äldre att umgås med andra
- aktiviteter som är bra för hälsan.

De som har lite pengar eller dålig hälsa har svårare att göra trevliga saker på fritiden.

Det är också svårt att göra trevliga saker på fritiden om det är besvärligt att resa

till ställen utanför hemmet
eller om det är svårt att komma in i en byggnad.

Äldre röstar gärna i val

Många äldre röstar i val.
Men det är få äldre som ställer upp som kandidater.
Väldigt få äldre kandidater blir invalda.

Det finns äldre som sköter uppgifter i kommunen.
De är oftast män.

Medier är viktiga för många äldre

Äldre människor läser mycket tidningar.
De tittar också på TV och lyssnar på radio.
På det sättet får de veta vad som händer
på Åland och på andra ställen.

Äldre människor tycker att
de inte syns mycket i medierna.
Äldre tycker att det inte finns
särskilt mycket program och musik för dem
på radio och TV.

Ibland känner äldre att deras åsikter
tas bort från diskussioner i radio och TV.
Många känner att de inte får vara med
till exempel i tidningarna.

Många äldre känner att de är "för gamla"

Enligt en undersökning känner äldre ofta
att de är "för gamla".
Det betyder att de känner att d
et är en dålig sak att bli gammal.

Många äldre tror inte att det hjälper
att göra en anmälan
om de blir diskriminerade.
De tror att det inte skulle förändra något.

Enligt undersökningen gjorde äldre
anmälan om diskriminering
mer sällan än yngre.

Enligt undersökningen upplever äldre
diskriminering inom vården.

En del äldre upplever att de blivit dåligt bemötta för att de är gamla.

Nästan hälften av alla äldre har känt att man inte gillar dem på arbetsmarknaden.

Äldre litar på många tjänster i samhället

Äldre litar mest på

- brandkåren,
- hälso- och sjukvården
- polisen.

En del äldre litar på äldreomsorgen.

Äldre litar minst på

- massmedierna
- kommunens ledare
- tjänster för internet och kommunikation.

I äldrerådet får äldre berätta om sina åsikter

I dag ska varje kommun ha ett äldreråd.

I äldrerådet får äldre berätta vad de tycker i olika frågor.

Men äldrerådet får inte fatta beslut.

Många tycker att det är fel.

5. Ålands program för äldre 2023–2030

Ålands landskapsregering har gjort upp ett program för äldre.

Programmet för äldre hjälper Åland att förstå vad som händer när allt fler ålänningar blir äldre.

Ålands program för äldre slutar år 2030.

Vi ska måste kunna göra många olika saker för att genomföra programmet för äldre.

Vi måste också se helheten.

Det hjälper oss att förstå allt som vi ska göra.

Programmet för åtgärder berättar vad Åland kommer att göra

Ålands program för äldre innehåller också ett program för åtgärder. Programmet för åtgärder berättar vad Åland ska göra för att ta hand om alla äldre människor.

Programmet för åtgärder slutar år 2027. Sedan görs ett nytt program fram till år 2030.

Det behövs pengar för att genomföra programmet.

Programmet för åtgärder kontrolleras med jämna mellanrum

Programmet för åtgärder kommer att kontrolleras med jämna mellanrum. Programmet för åtgärder ändras, om det behövs.

Det är socialvårdsbyrån som leder arbetet för att följa upp och ändra programmet för åtgärder.

En styrgrupp hjälper socialvårdsbyrån i arbetet. I styrgruppen finns experter från olika områden.

Det finns också en grupp med politiker som deltar i arbetet. En minister leder styrgruppen och politikergruppen.

5.1. Ålands program för äldre har åtta mål

Landskapsregeringen vill ha ett samhälle som är bra för äldre människor. Alla ska få vara med och bestämma om sina egna ärenden. Människor ska kunna leva självständigt.

Därför har Åland satt upp åtta mål. I det här avsnittet berättar vi först om målen. Mål är någonting som man vill att ska hända.

Åland har de här målen för äldre

- *Människor jobbar längre innan de pensioneras.*

Många jobbar också när de blivit så gamla att de skulle kunna gå i pension.

- *Äldre människor har bättre hälsa och kan göra fler saker.*
- *Äldre människor har bra bostäder.*
- *Alla äldre får den vård och hjälp de behöver.*

Vården och hjälpen kostar inte för mycket.

- *Datorer och internet gör livet bättre.*
- *Äldre människor träffar andra och gör saker tillsammans.*
- *Äldre människor har bra möjligheter att resa med bil, taxi, buss och färja.*
- *Äldre människor har bättre ekonomi.*

De här åtta målen ska vara nådda när programmet slutar år 2030. För att de här målen ska nås måste många delar av samhället ändras.

Varje mål har egna indikatorer

Varje mål i programmet för åtgärder har också indikatorer. Indikatorerna visar om programmets mål har uppnåtts.

Nedan berättar vi om indikatorerna för de åtta målen i åtgärdsprogrammet.

Mål: Människor jobbar längre innan de pensioneras

Indikatorer för målet:
Människor förbereder sig för att bli gamla.
Det finns möjligheter för äldre att fortsätta att arbeta.

Mål: Äldre människor har bättre hälsa och kan göra fler saker

Indikatorer för målet:

Människor sköter om sin hälsa bättre redan när de är yngre.
De lever på ett mer hälsosamt sätt.

Åland arbetar för att upptäcka och förhindra sjukdomar hos yngre människor.
Därför har äldre människor bättre hälsa och klarar sig bättre på egen hand.

Mål: Äldre människor har bra bostäder

Indikatorer för målet:

Det finns lämpliga bostäder för äldre.
Bostäderna planeras för de äldres behov.
Människor förbereder sig för behov som de kommer att ha när de blir äldre.

Mål: Alla äldre får den vård och hjälp som de behöver

Indikatorer för målet:

Fler äldre bor tryggt kvar hemma.
Avgifterna för vården och hjälpen har gjorts klarare och tydligare.

Det finns stöd och hjälp för äldre som bor hemma.
Stödet och hjälpen till äldre har ordnats på ett bättre sätt.

Äldre har bättre möjligheter att få vård om de har psykisk ohälsa eller minnessjukdom.

Mål: Datorer och internet gör livet bättre.

Indikatorer för målet:

Datorer och internet används mer för att hjälpa och stöda äldre.
Äldre människor får hjälp så att de lär sig att använda dator och internet.

*Mål: Äldre människor träffar andra
och gör saker tillsammans*

Indikatorer för målet:

Samhället hjälper frivilliga att ordna verksamhet för äldre människor.

Äldre människor träffar andra människor och gör saker tillsammans med dem.
Färre äldre känner sig ensamma.

*Mål: Äldre människor har bra möjligheter
att resa med bil, taxi, buss och färja*

Indikatorer för målet:

Resorna med bil, taxi, buss och färja planeras särskilt för äldre människor.

De möjligheter att resa som redan finns görs bättre.
Samhället skapar också nya möjligheter för äldre att resa.

Mål: Äldre människor har bättre ekonomi

Indikatorer för målet:

Ett mindre antal äldre människor är fattiga.
Skatterna på pensioner och löner är mer jämlika.

5.2. Så här görs arbetet för att genomföra programmet

Det här avsnittet berättar vem som genomför programmet för äldre.

Det här avsnittet berättar också hur arbetet är fördelat.

De här myndigheterna på Åland har viktiga uppgifter som gäller äldre:

- Landskapsregeringen
- myndigheter och skolor
- kommuner och kommunalförbund
- Finlands myndigheter
- föreningar
- företag.

Vi berättar om dessa myndigheter i avsnittet som finns nedan.

Landskapsregeringen och Finland delar på ansvaret

Landskapsregeringen och Finland delar på ansvaret för lagar som gäller äldre.

De delar också på arbetet i andra frågor som gäller äldre.

Ålands viktigaste uppgifter handlar om

- socialvård
- trafik
- utbildning
- hälso- och sjukvård.

Finlands viktigaste uppgifter handlar om

- socialförsäkring
- pensioner.

Landskapsregeringens avdelningar arbetar med Ålands uppgifter

Landskapsregeringen har många avdelningar.

De här avdelningarna har viktiga uppgifter som gäller äldre:

- socialvårdsbyrån
- hälso- och sjukvårdsbyrån
- infrastrukturavdelningen
- utbildningsbyrån
- regeringskansliets allmänna byrå
- finansavdelningen.

Vi berättar om dessa avdelningar nedan.

Socialvårdsbyrån

Socialvårdsbyrån hjälper människor att må bra. Byrån ser till att alla på Åland som behöver trygg socialvård får det.

Socialvårdsbyrån jobbar bland annat med att

- förbättra stödet till människor
- stoppa sociala problem redan innan de börjar.

Socialvårdsbyrån planerar, övervakar och leder vården av äldre.

Byrån delar också ut pengar till pensionärsföreningar och andra föreningar som arbetar för äldre.

De här pengarna kommer från Penningautomatföreningen.

Hälsa- och sjukvårdsbyrån

Hälsa- och sjukvårdsbyrån jobbar för att

- alla på Åland ska ha god hälsa
- alla som behöver sjukvård på Åland ska få det.

Byrån övervakar hälso- och sjukvården som företagen säljer.

Byrån stöder och utvecklar hälso- och sjukvården på Åland.

Hälsa- och sjukvårdsbyrån har viktiga uppgifter som gäller äldre människor.

Byrån sköter bland annat om

- patientavgifter
- medicinsk rehabilitering
- tandvård.

Infrastrukturavdelningen

Exempel på infrastruktur i samhället är

- vägar, broar
- nätverk för elektricitet
- byggnader.

Infrastrukturavdelningen har viktiga uppgifter när det gäller att göra samhället bättre för äldre.

Avdelningen hjälper till med pengar för reparationer och byggverksamhet.

Infrastrukturavdelningen sköter om

- buss- och taxitrafik
- flygtrafik.

Avdelningen sköter också om Ålands egna färjor och båtar som trafikerar i skärgården.

Utbildningsbyrån

Utbildningsbyrån leder, övervakar och utvecklar utbildningen på Åland. Byrån ansvarar särskilt för utbildningen av personer som vårdar äldre.

Kulturbyrån

Kulturbyrån arbetar med kulturell verksamhet och idrottsverksamhet.

Regeringskansliets allmänna byrå

Regeringskansliets allmänna byrå sköter särskilt frågor som gäller personal.

Finansavdelningen

Finansavdelningen arbetar med landskapet Ålands budget och med kommunernas ekonomi.

Avdelningen påverkar också företagens och människornas ekonomi.

Finansavdelningen sköter om Ålands pensionssystem.

Myndigheter och skolor på Åland

Det här avsnittet berättar om skolor och myndigheter som har viktiga uppgifter som gäller äldre.

Ålands ombudsmannamyndighet

Ålands ombudsmannamyndighet vill att alla på Åland behandlas på samma sätt. Det är förbjudet att diskriminera människor.

Det är viktigt att göra det lättare för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga i samhället. Äldre människor ska också få sådan hjälp. Äldre människor ska behandlas lika bra som alla andra.

Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS)

ÅHS arbetar för att alla på Åland ska ha god hälsa.

ÅHS ger

- specialiserad sjukvård
- primärvård.

Till den specialiserade sjukvården hör

- psykiatri
- vård för personer med minnessjukdom
- vård i livets slutskede.

Till primärvården hör hälsocentraler och hemsjukvård.

Ny seniormottagning hjälper äldre

Till primärvården hör också en ny seniormottagning. Seniormottagningen öppnades år 2023.

Seniormottagningen är avsedd för människor som är 65 år eller äldre.

På seniormottagningen kan äldre få:

- hjälpmedel för att inte falla omkull
- stöd och råd om vård
- information, om de har många mediciner
- minnesutredningar.

Seniormottagningen är också avsedd för närstående som vårdar någon som är 65 år eller äldre.

Viktigt med samarbete

På Åland finns många organisationer som arbetar med vård:

- kommunerna på Åland
- Kommunernas socialtjänst (KST)
- Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS).

De ska tillsammans planera arbetet så att allt fungerar bra.

ÅHS ska planera hur alla på Åland ska få sådan hälso- och sjukvård som de behöver.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM)

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet övervakar att allting fungerar bra inom

- socialvården
- hälsovården
- sjukvården.

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS)

AMS har till uppgift att

- hjälpa äldre att hitta jobb
- förhindra att äldre behandlas sämre på arbetsmarknaden.

Ålands statistik- och utredningsmyndighet (ÅSUB)

Statistik är information om sådant som man kan räkna och mäta.

ÅSUB tar fram statistik om olika ämnen på Åland.

ÅSUB undersöker till exempel

- samhället på Åland
- ekonomin på Åland.

ÅSUB:s undersökningar hjälper Åland att

- fatta beslut
- diskutera viktiga frågor
- undersöka viktiga frågor vetenskapligt.

Undersökningarna är också viktiga i ärenden som gäller äldre människor på Åland.

Landskapets fastighetsverk

Fastighetsverket sköter om de offentliga byggnaderna på Åland.

Offentliga byggnader är hus som samhället på Åland behöver för att ge sina tjänster.

Ålands kulturdelegation

Ålands kulturdelegation stöder kulturen och konsten på Åland.

Delegationen delar ut pengar till konstnärer och organisationer som jobbar med konst.

Högskolan på Åland

Högskolan på Åland arbetar med utbildning och forskning.

Högskolan på Åland har också forskat kring äldres hälsa och delaktighet.

Ålands yrkesgymnasium

Ålands yrkesgymnasium ger

- grundläggande yrkesutbildning
- utbildning för vuxna.

Utbildningen för vuxna kan handla om utbildning till närvårdare.

Ålands polismyndighet

Ålands polismyndighet arbetar för att hålla ordning och för säkerhet.

Polisen förebygger och utreder brott.
Polisen utreder också brott mot äldre.

Kommuner och kommunalförbund

Kommunernas uppgifter bestäms i lagen.
Kommunerna kan också själva välja att utföra vissa uppgifter.

Det här gör kommunerna:

- ger socialvård
- gör nykterhetsarbete
- gör det möjligt för invandrare att bo på Åland
- erbjuder bostäder
- erbjuder möjligheter till motion
- bygger och sköter om kommunala vägar.

Kommunerna har det största ansvaret för nykterhetsarbetet.

Målet för nykterhetsarbetet är att människor inte använder alkohol, droger eller tobak.

Kommunerna ska också sköta om integrationen i kommunens område.

Integration betyder att invandrare får hjälp så att de kan bo och känna sig hemma på Åland.

Kommunen planerar byggandet
i kommunens område.

Kommunen gör det möjligt för människor
att idrotta och motionera.

Äldre ska också få motionera.

Kommunen ska göra det möjligt för äldre
att delta i beslut som gäller dem.

Därför ska varje kommun ha ett äldreråd.

Äldrerådet är en grupp människor
som pratar om ärenden som är viktiga för äldre.

I äldrerådet finns också äldre människor
som medlemmar.

Socialvård

Kommunen ska ta hand om personer
som är 65 år eller äldre.

Det står så i lagen.

Kommunerna ska också samarbeta
med varandra inom socialvården.

Det gör de genom ett kommunalförbund
som heter Kommunernas socialtjänst (KST).

Kommunen ska göra upp en plan för äldre

Kommunen ska göra upp en plan
för vården av äldre människor.

Äldrerådet ska få vara med och planera.

Planen ska godkännas av kommunfullmäktige.

Planen ska berätta

- hur mycket pengar och personal socialvården får
- hur tjänsterna för äldre ska ordnas och förbättras.

Planen kontrolleras med fyra års mellanrum.

Syftet med planen är att äldre människor

- mår bra
- är aktiva
- klarar sig hemma på egen hand.

Kommunen ska tänka på många saker när den gör planen:

- Hur förändras befolkningen?
- Hur kan stödet till äldre ökas och göras bättre?
- Vad ska kommunen göra för att nå målen?

Planen ska berätta om målen
och om hur arbetet fördelas
mellan olika organisationer

Kommunen och Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS)
ska avtala om hur arbetet fördelas
så att det som står i planen ska hända.

Statliga myndigheter som har verksamhet på Åland

I det här avsnittet berättar vi om
hur Finlands myndigheter deltar i arbetet.

Det finns många finländska myndigheter på Åland.
Bara en del av dem har uppgifter som gäller äldre.

De viktigaste myndigheterna är

- Folkpensionsanstalten
- Statens ämbetsverk på Åland.

Andra viktiga statliga myndigheter på Åland är:

- Brottsofferjouren
- Tullen
- Gränsbevakningsväsendet
- Landskapsåklagarämbetet
- Byrån för samhällspåföljder
- Centralkriminalpolisen (CKP).

Institutet för hälsa och välfärd (THL)
har inte verksamhet på Åland.
THL forskar i finländarnas välmående och hälsa.
Därför är THL också viktigt för ålänningarna.

Folkpensionsanstalten (FPA)

Folkpensionsanstalten betalar pengar som stöd till människor som

- har en sjukdom
- vårdas efter en sjukdom
- har en funktionsnedsättning.

Folkpensionsanstalten betalar också pensioner till många äldre människor.

Statens ämbetsverk på Åland

Statens ämbetsverk på Åland sköter finska statens uppgifter på Åland.

Ämbetsverket sköter till exempel intressebevakarverksamhet.

Ibland kan en person inte sköta sina egna ärenden själv.

Det kan hända att personen är för ung, för gammal eller sjuk.

Då behöver personen en intressebevakare som sköter personens ärenden. Äldre personer har ibland intressebevakare.

Migrationsverket (Migri)

Migrationsverket jobbar med frågor som gäller utlänningars boende i Finland och på Åland.

Föreningar

Många föreningar ordnar verksamhet för äldre.

De ordnar till exempel

- möjligheter för äldre att träffa varandra
- möjligheter för äldres anhöriga att träffa varandra
- motionsgrupper för äldre
- datakurser för äldre.

Företag

Privata företag säljer vård och tjänster av olika slag.

Till exempel

- hemvård
- hälso- och sjukvård
- tandvård.

En del äldre köper hemvård och annan hjälp av företag.

Många kommuner köper också tjänster av företag.